

גליל ונברת לעירן גמירשת וזגורע
ערוכים בידי נחמה ליבוביץ
סנה השתים עטרה
יו"ל ע"י מוסד תורה והשכלה למבוגרים ולנוער
הסתדרות נמי מזרחי באמריקה
מהדורה מיוחדת בשביל ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לחנוך ולתרבות תורניים בגולה

פנחס (תשי"ג)

נרץ כ"ה פסוק י"ג. "אשר קנא לאלוהיו".

הערה: על היות פנחס לבין סכרו ("ברית שלום") ע' גל פנחס תש"ז.

א. י"ג והיתה לו ולזרעו אחרי ברית כהונת עולם תחת אשר קנא לאלוהיו ויכפר על בני ישראל.

ירושלמי סנהדרין פ"ח הלכה ז': הבעל ארמית - קנאין חוגעין בו.

תני: שלא ברצון חכמים. ופנחס שלא ברצון חכמים?

אמר ר' יודה בן מנסי: "בקשו לנדותו - אלמלא קפצה רוח הקדש ואמרה: "והיתה לו ולזרעו אחרי ברית כהונת עולם תחת אשר קנא לאלוהיו".

למאמר חז"ל זה מעיר בעל תורה תמימה:

כמה עמלו המפרשים לפרש דרשה זו, אבל באמת יש לפרש בדרך פשוטה, דאמר בזה: "תני: שלא ברצון חכמים" כלומר: הא דקנאים פוגעים בבעל ארמית אין רוח חכמים נוחה מזה. והסברא בזה יש לומר, דכיון דצריך לעשות זה ברוח קנאה אמיתית לכבוד ה', ואם כן אי אפשר לתת רשות לכל אדם שיהיה רשאי לפגוע באיזו כזה, כי מי יודע אולי הוא עושה זאת באיזו פניה צדדית ואומר, כי עושה ברוח קנאה ה', ובין כה הוא הורג נפש, שאינו מחויב מיתה מצד הדין ממנו... ומריך (=ומקשה על הנאמר לפני כן): וכי פנחס עשה מעשה שהוא לא ברצון חכמים? ומשיב: אמנם כן, וכי באמת בקשו לנדותו על מה שעשה אלמלא קפצה רוח הקדש ואמרה: "והיתה לו ברית כהונת עולם תחת אשר קנא לאלוהיו" ואם כן העידה רוח הקדש, כי היה קנאי ממש ופסדוהו.

1. בעל תורה תמימה אומר, שעמלו המפרשים לפרש דרשה זו, הסבר - מה הקשי סבדרה זו.

2. הסבר, כמאמר חז"ל ללעיל, מי הם אלה שבקשו לנדותו?

3. הסבר, לפי דברי בעל תורה תמימה את המושג קנאי ממש, מה הוא הסדר ומה הוא המסוכן - לפי דבריהם אלה - במדת הקנאות?

ב. השוה לדברי הירושלמי עם פרוש בעל תורה תמימה הנאמרים בטענה א את דברי הרב קרץ זצ"ל בפרושו עולת ראיה על סדר התפלה, לברכת "ולמלטינח אל תהי תקוה".

נאמר (גברכות כ"ח): "אמר להם רבן גמליאל לחכמים: כלום יש אדם שיודע לתקן ברכת המינים? עמד שמואל הקטן ותקנה." כל הברכות של התפלה שהן מלאות חסד ואהבה, ראוי לתקן כל הכח הראוי למעלה רוממה כזאת, לערוך תפלות קבועות לגוי קדוש ועם חכם ונבון. אבל ברכת זו של התפלה, שבתוכה אצורים דברים של טיבה ומשטמה, והאדם באשר הוא אדם אי אפשר כלל שלא תמצא בקרב איזו טיבה טבעית לאויבי נפשו ורודפיו עמו, צריכה היא לבוא דוקא ממי שכלו טהור וקדוש לה', שתכונת הטיבה הטבעית אין בלבבו כלל, ורק מפני טע"ל תקלתם של הרשעים המכטילים מתוסרת ההתגלות של התכלית הכללית, יעתר אל ה' להדוף אותם. אבל אם יטאר בלב איזה רגש כל דהו של טיבה מפני ההתנגדות הטבעית, אף שהיא קדש לה' בהתחלתה, מ"מ תגבר בלב להיות גם כן לטיבה טבעית חוץ מסורת הכונה האמתית. על כן עמד שמואל הקטן ותקנה, ורק הוא באמת ראוי לה, כי הוא אשר דרש תמיד (משלי כ"ד) "בגפול אויבך אל תטמח" (פרקי אבות ד' י"ט: שמואל הקטן אומר: בגפול אויבך אל תטמח ובכסלו אל יגל לבך). ורק הוא אשר הסיר מלבבו כל רגש טיבה גם לטובאי נפשו, והוא כשיתעורר לתקן ברכת המינים, לא תמצא כה כי אם רגש לב טהור לתכלית הטוב האמתי הכללי.

1. מה הוא הרעיון המשותף בדברים שנאמרו על פנחס המקנא קנאה ה'?

בטענה א ובדברי הרב קוק על מי טראוי לחבר ברכת "למלטינח אל תהי תקוה"?

2. הסבר את המושג "טיבה טבעית" שבדברי הרב קוק המנוגד למושג "קנאה אמיתית" שבדברי בעל תורה תמימה.

3. הסבר את הדברים המסומנים בקו מתוך דברי הרב.

השובות יש לטלוח לנחמה ליבוביץ, ההסתדרות הציונית העולמית, המח' לחנוך ותרבות תורניים בגולה, ירושלים ת.ש. 92.